

Felkeszi és Alkeszi a nemesi-jobbágyi ikerfalu

Régen volt, hogy is volt...

3. rész

Környékünk a kora középkorban sűrűn benépesült. Alkeszi és Felkeszi közelében helyezkedett el északról Kovácsi, nyugatról Páty és Kozár (ma Páty része), délnyugat felé Torbágy és Bia, mellettük itt volt feltehetően Kerekegyház, Berki, Horhi, melyeket ma már nem ismerünk; délre pedig Csík és Örs. Megfigyelhetjük, hogy mennyi ma is ismerős településnév létezett már akkor. Csík falu nevét a Budakeszi és Budaörs között húzódó hegyvonulat őrizte meg: Csíki-hegyek. Keszi szomszédságában volt még Körmösd, melyet egyedül csak 1434-ben említenek.

Felkeszi (Kezu superior, Felkezew, Felkezy) a Telki út két oldalán helyezkedett el. Valószínű a 12. században vált el Alkeszítől. Kevés adatunk van a korai évekről. Az érdekesebbekből álljon itt néhány: 1355-ben Konth Miklós erdélyi vajda végrendelete intézkedik a felkeszi birtoka sorsáról. 1424-ben a Keszi és Felkeszi család pereskedett a Kerekmező elfoglalása miatt. 1516-ban II. Lajos utasítására Ákosházi Sárkány Ambrust beiktatták Felkeszi birtokába. Több név szerint ismert nemesi család rendelkezett birtokkal Felkeszin a 15. században. A 16. században további nemesi családok mellett budai polgárok is szereztek itt birtokot. Kanczlyr

Andreas Kneidinger 1778-ban készült térképe

Az oklevelek a jobbágyfalu, Alkeszi nevét 1267-ben, a nemesi faluét, Felkesziét 1350-ben említik először. Ekkor már virágzó település volt mindkettő, fontos kereskedelmi úton feküdtek. A Fehérvár–Buda kereskedelmi úthoz itt csatlakozott egy másik, Tinnye–Esztergom felé, amely lehetővé tette a visegrádi vám kikerülését.

Angelus területvásárlási irataiból több középkori helynevet ismertünk: Szamárhalm, Paplanhath erdő, Nagydemetererdeje, Középdomb, Meghgyes, Káposztáskertredülőföld, Gyümölcsföld, Etheles. Láthatjuk: a Felkeszi utcától a Telki út felé sok új utca kapott a 90-es évektől a középkori iratokból származó elnevezést.

A falu legfontosabb épülete a Szűz Mária tiszteletére szentelt kis templom. 1350-ben említi először oklevél, 1513-ban pedig utoljára. Érdekesség, hogy egy elhúzódó tizedperben végül VI. Ince pápa döntött, a periratokból ismerjük Ádám plébános nevét. A Felkeszi nemesek komoly befolyással rendelkeztek a megyében. A közeli Gercse falu (temploma Pestkidegkúton ma is áll) nemeseivel közösen uralták a 15. századi Pilis megyei közgyűlést. E századból név szerint ismert tizenhárom Pilis megyei szolgabíróból heten felkeszi nemesek voltak. A mohácsi csata utána a Budát felperzselő, majd nyugati irányba portyázó török csapatok miatt a falu lakói elmenekültek, vagy az 1526-ban lezajlott maróti (ma Pusztamarót) csatában vesztek életüket 20-25 ezer sorstársukkal együtt. Felkeszi elnéptelenedett. A templom felmenő falai a 19. századig látszottak. A betelepülő német családok tiszteletben tartották az egykori nemesi falu kápolnáját. Bár nagyon szűkös volt Budakeszin a termőterület, az egykori Felkeszi falut kihagyták a szántóföldek kiosztásából. Egy 18. századi térkép még jelöli a kápolnát Alte Kirche néven.

Az egykori Felkeszítől délre épült fel Alkeszi (Olkezu, Alkezy). Helyét a mai rk. templom környékén kell elképzelni. Az Árpád-kor korai évtizedeiben épült falu, néhány év kivételével, folyamatosan lakott napjainkig.

Romkert a Havas Boldogasszony-templommal

Legjelentősebb épülete a Szent György tiszteletére épített templom volt. Rajza az 1728-ig használt pecséten szerepelt, ez szolgált alapul Budakeszi új címeréhez. Valószínű a 12. században épült, a 12. vagy a 13. században bővítették. A királyi alapítású templomot 1267-ben íródott oklevél említi, mely szerint Albert és Péter pap küzd, melyikük legyen a plébános. Püspöki engedélyt Péter kapott. 1296-ban János plébános bizonyította, hogy a kápolna dézsmája az esztergomi érseké. Már a 14. században szűknek bizonyult, lebontották, nagyobb templomot építettek felhasználva a korábbi templom köveit. A 15-16. század fordulóján újra bővítették. A középkori templomok maradványait 1997-ben tárták fel Siklósi Gyula és Déry Attila vezetésével, amelyek a mai rk. templom mellett, a Romkertben megtekinthetők. Jól kirajzolódnak a különböző építési időszakokból származó falmaradványok.

Siklósi Gyula, Darkó Jenő és Gellér Dávid tanulmányai alapján összeállította **Ádám Éva**